

ЎЗБЕКИСТОН – ТУРКИЯ ЎРТАСИДАГИ ИЖТИМОЙ МУНОСАБАТЛАРНИ РИВОЖЛАНИШИ ҲАҚИДАГИ МУЛОҲАЗАЛАР

Сагатова Зиёда Бахтияровна

Тошкент педиатрия тиббиёт институти. Ўзбекистон, Тошкент ш.

Аннотация. Мақолада Ўзбекистон-Туркия ўртасидаги ижтимоий муносабатларни ривожланиши, икки давлатнинг муштарак тарихий тараққиёти, геосиёсий жойлашуви ҳамда янги мулоқот форматида чиқиш истиқболлари атрофлича муҳокама қилинган.

Калит сўзлар: азалий дўстлик, муштарак маданий алоқалар, қардош халқ, геосиёсий жойлашув, янги мулоқот формати, стратегик ҳамкорлик кенгаши.

РАЗМЫШЛЕНИЯ О РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ

Сагатова Зиёда Бахтияровна

*Ташкентский педиатрический медицинский институт.
Узбекистан, г. Ташкент.*

Аннотация. В статье рассматриваются такие вопросы как, развитие общественных отношений между Узбекистаном и Турцией, совместное историческое развитие двух стран, геополитическое положение, перспективы выхода на новый формат общения.

Ключевые слова: вечная дружба, общие культурные связи, братский народ, геополитическое положение, новый формат общения, совет стратегического сотрудничества.

REFLECTIONS ON THE DEVELOPMENT OF PUBLIC RELATIONS BETWEEN UZBEKISTAN AND TURKEY

Sagatova Ziyoda Bakhtiyarovna

Tashkent Pediatric Medical Institute. Uzbekistan, Tashkent.

Abstract. The article deals with such issues as the development public relations between Uzbekistan and Turkey, joint historical development of the two countries, geopolitical position, prospects e entering a new format of communication.

Key words: *eternal friendship, common cultural ties, fraternal people, geopolitical position, prospects entering a new format of communication, strategic council cooperation.*

*“Икки яхудий бирлашса ширкат қурар,
Икки туркий бирлашса давлат қурар”
Туркий халқлар мақоли.*

КИРИШ

Ўзбекистон давлати билан Туркияни жуда кўп асослар, яъни ўхшаш тил, анъана ва удумлар, ягона дин, азалий дўстлик ҳамда муштарак маданий алоқалар боғлаб келган. Икки халқ геосиёсий жойлашув ва тарихий тараққиётдан тортиб, ҳозирги ривожланиш босқичида кечаётган ислохотларнинг ўзига хослигига бўлган кўп умумий жиҳатларга эгаллиги билан ҳам бир-бирига ўхшашдир.

Гапни аввало, умумий тарих билан боғланган ўзбеклар ва туркларнинг қардош халқ эканидан бошлашимиз керак. Чунки бугунги туркларнинг аجدодлари замонавий Туркия ҳудудига Мовароуннаҳр заминидан кириб келган. Айнан шу сабабли Ўзбекистон Туркияда аجدодлар замини деб ҳисобланади ва “ота юрт”, деб қадрланади.

Географик жиҳатдан Ўзбекистон Осиёнинг марказида жойлашган бўлиб, унинг турли тарафларини боғласа, Туркия эса Осиё ва Европани оғлаб турувчи давлат ҳисобланади. Геосиёсий жойлашувнинг ушбу хусусиятлари қадим замонлардан буён турли маданият ва цивилизацияларнинг бир-бири билан мулоқоти ва ўзаро ҳамкорлиги, савдо йўллари кесишиш марказлари саналган икки давлатнинг тарихий ривожланиши билан боғлиқ ўзига хос умумий жиҳатларни ҳам белгилаб беради. Ҳар икки давлат бир пайтлар тарихдаги энг машхур транспорт йўлаги бўлиб хизмат қилган Буюк ипак йўлининг асосий бўғинларига кирган.

ИШНИНГ МАҚСАДИ

Адабиётларга асосланган ҳолда, манба ва маълумотларни ўрганиш ва таҳлил қилиш орқали Ўзбекистон-Туркия давлатларининг ижтимоий муносабатларини ривожига оид масалаларни ёритиб бериш.

УСУЛЛАР

Адабиётлар билан ишлаш ва назарий таҳлил.

ОЛИНГАН НАТИЖАЛАР МУҲОКАМАСИ

Мамалакатларимизнинг минтақавий аҳамияти ўз минтақаси ривожига ўхшаш ролини ҳам белгилаб берар, чунки улар ўз вақтида Осиёнинг энг қудратли давлатлари ҳисобланарди. Усманийлар империяси бир пайтлар Ғарбий Осиё, Шимолий Африка ва Жануби-шарқий Европани бирлаштирган бўлса, темурийлар давлати Осиё ва Яқин Шарқнинг марказий қисмини Ҳинд океанигача туташтирган.

Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг ўзига тарихан, маънан ва этник яқин бўлган Туркия билан дўстлик алоқаларини йўлга қўйди. Шу сабабли ҳам Туркия Республикаси 1991 йил 16 декабрда Ўзбекистон мустақиллигини дунёда биринчи бўлиб тан олди. 1992 йил 4 мартда эса икки давлат ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилди. Шу йилнинг апрель ойида Ўзбекистонда очилган хорижий элчихоналарнинг биринчиси ҳам айнан Туркия Республикасиники эди. Жорий йилнинг март ойида Ўзбекистоннинг Туркия билан расмий дипломатик алоқалари ўрнатилганлигига 30 йил тўлди.

Шу муносабат билан ўтган давр мобайнида икки мамлакат ўртасидаги биродарлик ва қардошлик руҳидаги ҳамда ўзаро иқтисодий манфаатлар устуворлиги асосида шаклланаётган алоқалар тизимидаги ўзгаришларни кузатсак, бу муносабатлар янги шакл ва мазмун касб этиб бораётганлигига гувоҳ бўлишимиз мумкин бўлади.

Шу билан бир қаторда, Туркия мамлакатимизнинг мустақил тараққиёт йўлини ва сўнгги вақтларда замонавий ташқи сиёсий стратегияси доирасида халқаро майдонда ташлаётган дадил қадамларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаб келмоқда.

Албатта, бугунги кунда ўзаро ҳамкорлик ривожига асосий туртки бераётган муҳим омил сифатида икки мамлакат етакчилари ўртасидаги дўстона алоқалар, мунтазам учрашувлар, самимий мулоқотларни алоҳида эътироф этиш жоиздир. Шуларни инобатга олган ҳолда, ҳеч иккиланмасдан таъкидлаш мумкинки, айнан Президентимиз Шавкат Мирзиёев ва Туркия давлати раҳбари бўлмиш Режеп Эрдоғаннинг сиёсий иродаси, қатъияти ҳамда улар ўртасидаги муносабатлар тарихида мутлақо янги саҳифа очилишига имкон яратиб берди.

Натижада алоқалар истиқболларини тўлиқ рўёбга чиқариш мақсадида муҳим келишувларга эришилиб, ушбу битимлар бўйича дадил амалий ҳаракатлар бошланди. Жумладан, икки давлат муносабатлари тизимида янги мулоқот формати, яъни олий даражадаги Ўзбекистон-Туркия стратегик ҳамкорлик кенгаши тузилди. Ушбу кенгашнинг биринчи йиғилиши икки давлат раҳбарлари ҳамрасилигида 2020 йил 19 февраль куни Анқара шаҳрида бўлиб ўтди. Мазкур учрашувда эришилган келишувлар ҳар икки мамлакат алоқалар тарихида яна бир муҳим ҳодисага замин яратиб, шу йили 7 март куни Самарқанд шаҳрида консуллик идорасини ташкил этган Қозоғистондан кейинги иккинчи мамлакатга айланди. Ушбу ҳодиса шубҳасиз Тошкент ва Анқара ўртасида боқий дўстликнинг яна бир рамзи сифатида эътироф этилди.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Туркияга йилига ўртача 40 миллиондан ортиқ сайёҳлар ташриф буюриб, бу соҳадаги мамлакатнинг йиллик даромади 30 миллиард АҚШ долларида ошади. Шу нуқтаи назардан олиб қараганда, бир қатор турк экспертларининг мамлакатимиздаги зиёрат туризмини ривожлантириш мақсадида маъсул

лавозимларда иш фаолиятига жалб қилинишлари бежиз эмас. Бугунги кунда давлатимизни зиёрат қилиш мақсадида ташриф буюраётган мусулмон ўлкалари сайёҳларининг катта қисми ҳам Туркия фуқароларига тўғри келмоқда. Хусусан, 2019–2021 йил якунларига кўра юртимизга келган турк сайёҳларининг умумий сони 120 минг кишига яқинлашди.

Шуларни инобатга олган ҳолда, яқин истиқболда ўзбек-турк алоқаларини янада ривожланиши мумкинлиги ҳақида гапириш учун барча асосларга эгамиз. Бунга эса яна қуйидаги омиллар қўшимча замин ярата олади.

Биринчидан, ўзбек ва турк халқларини азалий дўстлик, биродарлик ва қардошлик ришталари ўзаро боғлаб туради. Ҳар икки мамлакат аҳолисининг маданияти, дини ва урф-одатлари бир-бирига жуда яқин. Бу эса муносабатларнинг чуқур тарихий ва маданий илдизларга эга эканлигини кўрсатиб, мустаҳкам пойдевор вазифасини ўтамоқда. Қолаверса, маданий ва тарихий жиҳатдан бу икки мамлакат туркий халқлар тамаддуни ривожига марказий ўринга эга бўлган. Шунинг учун ҳам бўлса керак, 2019 йили Ўзбекистоннинг Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгаши ташкилотига тўлақонли аъзо давлат сифатида қўшилиши барча иштирокчи давлатлар томонидан юқори баҳоланди ва кўтаринки кайфиятда кутиб олинди. Ўз навбатида, бу ҳодиса нафақат туркий оламда биродарлик руҳининг мустаҳкамланишига, балки Анқара ва Тошкент ўртасида янги мунтазам ҳамкорлик форматини пайдо бўлишига ҳам сабаб бўлди.

Иккинчидан, Президент Ш.М. Мирзиёев Ўзбекистон иқтисодий имкониятларини кенгайтириш, халқ фаровонлигини ва ҳаёт даражасини ошириш мақсадида кенг кўламли ислохотлар дастурини жадаллик билан олиб бормоқда. Мазкур сиёсатнинг муваффақияти қисман бўлсада мамлакатимизнинг ташқи ҳамкорлари билан самарали алоқаларни янги сифат босқичига олиб чиқишимизга боғлиқ.

Шу сабабли ушбу ички инқилобий ўзгаришларга янги, фаол, прагматик ва конструктив руҳдаги ташқи сиёсат ҳамроҳлик қилмоқда. Шу ўринда, Туркиянинг ривожланган саноати, қишлоқ хўжалигида эришган ютуқлари, туризм салоҳияти, улкан давлатчилик тажрибаси ва турк сармоядорларининг Ўзбекистон бозорига бўлган қизиқишларининг ортиб бораётганлиги мамлакатимиз учун муҳим аҳамият касб этади.

Учинчидан, Ўзбекистон ўз олдида қўйган дунё Уммонининг дилтортар кенгликлари ва жаҳоннинг янги экспорт бозорларига чиқиш, шунингдек миллий иқтисодиётни халқаро иқтисодий муносабатлар тизимига ва маҳсулотлар таъминоти занжирига чуқур интеграциясини таъминлаш каби қатор стратегик мақсадлари ва бунга нисбатан қилаётган тизимли интилишлари Туркия мамлакатини республикамизнинг мазкур йўналишдаги табиий ҳамкорига айлантирмоқда.

Бунинг сабаби Туркиянинг денгиз сарҳадлари билан чегараланганлиги, жадал ривожланаётган транспорт-коммуникация тизимига эгаллиги, Европа ва Осиё қитъаларига географик қўшнилиги ҳамда Ўзбекистоннинг ўз

транспорт имкониятларидан тўлиқ фойдаланишидан ҳар томонлама манфаатдор эканлигидадир. Бунга мисол қилиб, 2019 йилдан Анқара томонидан ўзбек автомобил қатновчилари учун 30 кунлик визасиз тартибни жорий этилганини келтириб ўтсак бўлади. Бугунги кунда Ўзбекистон Туркия, Озарбайжон ва Грузия ҳудудларидан ўтувчи “Боку-Ахалкаласи-Карс” темир йўл тармоғидан ҳам кенг фойдаланмоқда. Ушбу транспорт йўлаги бизни Ғарб бозорларига олиб чиқувчи энг қисқа транзит йўналиши ҳисобланади.

Тўртинчидан, мамлакатимиз иқтисодиётини модернизация қилиш ва уни дунё миқёсидаги рақобатбардошлигини ошириш мақсадлари ташқи ҳамкорлар билан саноат кооперацияси йўналишидаги ҳамкорликни кучайтириш, ривожланган мамлакатлар тажрибасини ўрганиш, ташқи сармоялар ва юқори технологияларни кенг қўламда жалб этишни талаб этмоқда.

Шу маънода, Ўзбекистон ва Туркия иқтисодий тараққиёт стратегиялари бир неча муҳим соҳаларда бир-бирини тўлдириш қобилиятига эга эканлигини таъкидлаб ўтиш лозим. Бунга сабаб, Туркия дунёнинг 20 та йирик иқтисодий ривожланган давлатлардан бири ҳисобланиши ва Ўзбекистон учун муҳим ҳисобланган туризм, тўқимачилик, автомобилсозлик, қурилиш, озиқ-овқат саноати соҳаларида юқори натижаларни қўлга киритганлигидадир.

Хусусан, Туркия тўқимачилик ва заргарлик буюмлари саноати дунёдаги кучли бешталикка киради. Турк қурилиш ширкатларидан 44 таси жаҳон миқёсидаги етакчи 250 та қурилиш компаниялари рўйхатидан ўрин эгаллаган. Бу кўрсаткич бўйича Туркия дунёнинг иқтисодий етакчиларидан бири ҳисобланмиш Хитой давлатидан кейинги иккинчи ўринни эгаллаган. Мамлакат озиқ-овқат саноати маҳсулотлари эса Ғарб бозорларига кириб боришга, ундаги ўз позициясини мустаҳкамлашга улгурган бўлса, турк автомобил саноати оддий автомобиллардан миллий электрон автомобилларни оммавий равишда ишлаб чиқаришга ўтиш арафасида турибди.

Бу ҳолат Туркиянинг биз учун қанчалик муҳим иқтисодий шерик эканлигини яна бир бор тасдиқлаб турибди. Чунки янги Ўзбекистон экспортга йўналтирилган мутлақо янги иқтисодий тараққиёт модели асосларини барпо этишга кириши иқтисодиётнинг барча соҳаларида тизимли ўзгаришларни ва бу тармоқларда саноат кооперациясини давомли ривожлантириш мумкин бўлган ишончли ташқи ҳамкорлар билан алоқаларни янада мустаҳкамлашни тақозо этади.

ХУЛОСА

Тарих ва бугунги кун ўзбек-турк халқларини нафақат этник келиб чиқиши жиҳатидан, балки уларнинг руҳиятига кўра ҳам ҳақиқий қардош халқлар эканига яққол гувоҳлик бермоқда. Бу икки қардош халқ тарихий тараққиётнинг барча қийинчиликларига қарамасдан, шиддат билан ўзгараётган дунёда рақобатбардош бўлиб қолиш учун зарур ислохотларни амалга оширган ҳолда ўз миллий давлатчилигини матинат ва меҳнатсеварлик билан мустаҳкамлаб келмоқда.

Мана шундай яқинлик ва ёндашувларнинг муштараклиги салоҳияти ҳали тўлиқ очилмаган ўзбек-турк ҳамкорлиги бундан буён ҳам ҳар икки мамлакат халқлари фаровонлиги йўлида мустаҳкамланиб, тараққий этиб боришининг энг ишончли гарови ҳисобланади.

Айниқса, сўнгги олти йиллик тарихан қисқа давр мобайнида ўзбек-турк алоқаларини ривожлантириш йўлида мазмунан юз йилликларга татигулик глобал ўзгаришларни амалга ошириш учун мустаҳкам тамал тоши қўйилиб, ҳар икки давлат учун ҳам муҳим бўлган дастурий режалар ишлаб чиқилди ҳамда амалий ҳаракатлар бошланди.

Муносабатларнинг бундай тарзда ривожланиши Ўзбекистон ва Туркиянинг халқаро майдонда янада нуфузи ортиб, икки давлат иқтисодиёти ўсиш суръатларини барқарорлиги, мамлакатлар халқлари ижтимоий-иқтисодий фаровонлиги ва яратувчанлик салоҳиятининг тўлақонли амалга ошишини таъминлашга асло шубҳа туғдирмайди.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. “Янги Ўзбекистон” газетаси №63(585), 2022 йил 30 март.
2. А.Шарипов, “Шарқ мамлакатларидаги халқаро муносабатларнинг замонавий трансформацияси”, 2020.
3. А.Каримов, “Ўзбекистон ва Туркия – муштарак қадриятлардан ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг янги босқичи сари”, 2021.
4. “Халқ сўзи” газетаси, “Ўзбекистон- Туркия: Буюк тарих бунёд этган икки улуғ халқ”.
5. Сағатова З.Б. O‘zbekistonning Turkiy Davlatlar Tashkiloti bilan o‘zaro aloqalari bo‘yicha mulohazalar. “PEDAGOGIKA”, 2022 yil, 4-son, 191-193.
6. Сағатова З.Б. Туркий Давлатлар Ташкилотининг яратилиш тарихи хусусидаги мулоҳазалар. “Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar” 2023, 1-сон, 20-22.
7. Сағатова З.Б. Development of Uzbek-Turkish relations in the years of independence of the Republic of Uzbekistan. European Journal of Molecular & Clinical Medicine. 2023, №1, 1361-1367.
8. Рустамбаев, М. Х., Мухаммадиев, Н. Е., & Абдухаликов, С. (2019). Миллий гвардия хизматчилари (ходимлари) нинг касб этикаси. Тошкент, Миллий гвардия Ҳарбий-техник институти.

9. Худайбердиев А. К. Духовно-нравственные факторы охватывают безопасность в условиях глобализации // Молодой ученый. – 2014. – №. 6. – С. 875-879.

10. Нурматова, М. А., Жабборова, Ю. Д., Умарова, Н. Х., Худайбердиев А. К. (2014). Некоторые особенности духовно-нравственного воспитания студентов средних вузов. Молодой ученый, (6), 868-870.

11. Худайбердиев А. К., Алимова М. М., Абдуназаров О. А. Значение манипуляций как угрозы информационно-психологической безопасности личности // Научный аспект. – 2015. – №. 1-1. – С. 97-100.

12. Хайтматова Г. А., Худайбердиев А. К., Каримова М. Ж. Генезис ревкомов как уполномоченных органов советской власти в Туркестане // Молодой ученый. – 2015. – №. 8. – С. 790-793.

13. Умарова Н. Х., Каримова М. Ж., Худайбердиев А. К. Взаимосвязь духовного развития личности студентов выпускников вузов с успехом их развития профессиональной деятельности // Научный аспект. – 2015. – №. 1-2. – С. 134-137.

14. Худайбердиев А. К., Алимова М. М., Абдуназаров О. А. Значение манипуляции как воздействия информационно-психологической безопасности личности // Научный аспект. – 2015. – №. 1-1. – С. 97-100.

15. Худайбердиев А. К., Одилова Д. Б. Процессы глобальной и информационной базы // Научный аспект. – 2016. – №. 1. – С. 76-79.

16. Худайбердиев А. К. Глобаллашув шароитида Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатининг ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатлари // Міжнародний науковий журнал Інтернаука. – 2017. – №. 2 (2). – С. 181-183.

17. Худайбердиев А. К. УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ МОЛОДЕЖИ ОТ ВРЕДНОЙ ИНФОРМАЦИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ (Социально-философский анализ) // Россия и мусульманский мир. – 2019. – №. 3. – С. 36-41.

18. Худайбердиев А. ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИ ҚАТЪИЯТ БИЛАН ДАВОМ ЭТТИРИЛМОҚДА // Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 912-918.

19. Rasulovich, T. S., Kurbankulovich, K. A., Jamoliddinovna, K. M., Samadovich, T. K., & Tulkinovich, S. K. (2022). Forms and Characteristics of Virtual Spiritual Threats. Telematique, 7146-7155.

20. Шойимова Ш.С., Исаходжаева С.Д. Касбий – педагогик мулоқотнинг ўзига хос хусусиятлари. Интернаука №7-2 (89), часть 2, 2019 г. С 82-83.

21. Шойимова Ш.С., Усманова С.Х. Касб танлашга таъсир этувчи асосий омиллар. Интернаука №7 (89), часть 2, 2019 г. С 84-85.

22. Шойимова Ш.С., Файзиева М.Д. Меҳнат жараёнида субъектнинг касбий шаклланиш муаммоси. Интернаука №23-4 (105), часть 4, 2019 г. С 48-49.

23. Шойимова Ш.С. Мутахассис шахсининг касбий камолоти масалалари. Интернаука №19 (195), часть 6, 2021 г. С 19-21.

-
24. Умаров Б.М., Шойимова Ш.С. Касбий психология. Дарслик. «LESSON PRESS» Тошкент, 2018.
25. Шойимова Ш.С. Мутахассис шахсининг касбий камолоти масалалари. Интернаука №19 (195), часть 6, 2021 г. С 19-21.
26. Шойимова Ш.С., Шойимова Ш.С. Бўлажак мутахассисларни психологияга оид билимлар билан қуроллантириш масалалари. Интернаука. Научный журнал № 10 (233) Март 2022 г. Часть 5. С 20-22.
27. Шойимова Ш.С., Шорустамова М.М. Типологические особенности личности в контексте личностно – ориентированного обучения. Интернаука. Научный журнал № 35(258), 2022 г. С 42-44.
28. Шойимова Ш.С. Тиббиёт ОТМ педагогларининг касбий сўниш даражасини ўрганиш. PSIXOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет, (1), 130-139.
29. Ахмедова, М.А., С.Ш. Абдусатторов, and Ш. Ш. Абдусатторов. "ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К УКРЕПЛЕНИЮ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ОБЛАСТИ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ." Medicus 2 (2019): 48-50.
30. Mukhammadiyevich, Djurayev Anvar, and B. Kh Makhmudov. "Legal education in the process of building a civil society." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 196-200.
31. Karimova, Muyassar. "Trade Relations between the Kokand Khanate and Russia." Available at SSRN 3688544 (2020).
-